

CULTURE AND ART

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.2.5>

KATEGORIA STYLU MUZYCZNEGO: POZYCJE PERCEPCJI I ROZUMIENIA

Yuliia Kaplienko-Iliuk

*kandydat historii sztuki, docent,
docent Katedry Muzyki*

Czerniowieckiego Uniwersytetu Narodowego imienia Jurija Fedkowycza (Czerniowce, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-6114-9680

yuliyakaplienko@gmail.com

Adnotacja. Celem artykułu jest podkreślenie cech kategorii stylu z różnych pozycji, co przyczynia się do kształtowania wielopoziomowego charakteru percepcji i zrozumienia stylu muzycznego. Metodologia badania opiera się na ogólnych naukowych zasadach badania procesu tworzenia kategorii stylu. Rozważanie podstawowych cech stylu wykorzystuje przede wszystkim prace o charakterze muzykologicznym. Nowością naukową jest usystematyzowanie podkreślenia różnych pozycji postrzegania stylu jako aspektu myślenia muzycznego, jedności zjawisk, jako metody i sposobu pisania. Wnioski. Kategoria stylu muzycznego powstała na podstawie ewolucji poglądów historyków sztuki z różnych okresów historii muzyki. Ostatnio osiągnęła nowy integracyjny poziom rozumienia stylu, ukształtowany przez interdyscyplinarny charakter percepcji i interpretacji. Pozycje estetyki, psychologii, literaturoznawstwa ujawniają nowe trendy w badaniu tej kategorii, dają perspektywę pełniejszych definicji i cech stylu w muzykologii.

Słowa kluczowe: styl muzyczny, sposób, metoda, myślenie muzyczne, styl myślenia.

MUSICAL STYLE CATEGORY: PERCEPTION AND UNDERSTANDING

Yuliia Kaplienko-Iliuk

Ph. D. in Arts, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Music

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-6114-9680

yuliyakaplienko@gmail.com

Abstract. The objective of the article is to highlight the features of the style category from different positions, which contributes to the formation of a multilevel character of perception and understanding of musical style. Methodology of the research is based on the general scientific principles of studying the process of a style category formation. Consideration of the main features of the style primarily uses works of musicological nature. The scientific novelty consists in systematic elucidation of different positions of perception of style as an aspect of musical thinking, the unity of phenomena, as a method and manner of composing.

The category of musical style was formed on the basis of evolution of art-study views of different periods in the history of music. Recently, it has come to a new, integrative level of understanding the style, formed by interdisciplinary nature of perception and interpretation. The positions of aesthetics, psychology and literature studies reveal new trends in the study of this category, provide prospects for more complete definitions and characteristics of the style in musicology.

Key words: musical style, manner, method, musical thinking, style of thinking.

КАТЕГОРІЯ МУЗИЧНОГО СТИЛЮ: ПОЗИЦІЇ СПРИЙНЯТТЯ ТА РОЗУМІННЯ

Юлія Каплієнко-Ілюк

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музики*

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-6114-9680

yuliyakaplienko@gmail.com

Анотація. Мета статті – висвітлення ознак стильової категорії із різних позицій, що сприяє формуванню багатоврівневого характеру сприйняття та розуміння музичного стилю. Metodologia дослідження заснована на загальнонаукових принципах вивчення процесу формування категорії стилю. При розгляді основних ознак стилю насамперед використовуються праці музикознавчого характеру. Наукова новизна полягає у систематизації висвітлення різних позицій сприйняття стилю як аспекту музичного мислення, єдності явищ, як методу і манери письма.

Категорія музичного стилю сформувалася на основі еволюції мистецтвознавчих поглядів різних періодів історії музики. Останнім часом вона вийшла на новий інтегративний рівень розуміння стилю, сформований міждисциплінарним характером сприйняття та тлумачення. Позиції естетики, психології, літературознавства розкривають нові тенденції у вивченні цієї категорії, надають перспективи до повніших визначень і характеристик стилю в музикознавстві.

Ключові слова: музичний стиль, манера, метод, музичне мислення, стиль мислення.

Вступ. Стиль – багаторівнева категорія, яка тлумачиться науковцями з різних позицій і поглядів. Категорія музичного стилю сприймається і як вираження музичного мислення, і як єдність певних явищ, особливостей музики, і як манера, метод. Багатозначність стилю спричиняє тривалий розвиток цієї категорії, еволюцію її сприйняття, появу нових, сучасних досліджень, що набули актуальності в науковому просторі. Тому розвідки в цій галузі дослідження матимуть належне місце в музикознавстві, доповнюючи вивчення вказаної категорії новими поглядами на проблеми музичного стилю.

Питання, які так чи інакше стосуються проблеми стилю як окремої категорії, у поєднанні із суміжними поняттями методу, манери, напряму, епохи, жанру займають значне місце у сучасному мистецтвознавстві. Стильова категорія була однією з центральних тем досліджень минулого століття. В українському сучасному мистецтвознавстві цю проблематику знаходимо у працях Н. Горюхіної, В. Москаленко, О. Маркової, О. Козаренко, С. Тишко, О. Сокола, О. Самойленко, С. Мірошніченко, І. Коханик, С. Шипа та інших.

Мета дослідження – висвітлення ознак стильової категорії із різних позицій, що сприяє формуванню багаторівневого характеру сприйняття та розуміння музичного стилю.

Основна частина. В організації мистецтва, його творчому процесі стиль – один із важливих виявів системи музичного мислення. М. Михайлов пише: «Художній (і музичний) стиль знаходиться у нерозривному двосторонньому зв'язку з художньо-творчим мисленням» (Михайлов, 1990: 49). У цьому співвідношенні явищ виявляється відповідна кореляція процесів, яка виражається у певній зумовленості стилю мислення та у формуванні творчого мислення залежно від стилю. Стиль стає відображенням світосприйняття та художньо-образного мислення, спадкоємність яких спостерігається у сталій системі ознак, спільних для художніх явищ. Стильова система – це багатогранна категорія, в якій відображені різні елементи та рівні «підсистемного» порядку. У музиці елементами стильової системи стають музично-виражальні засоби, які частково виражають стильові ознаки твору.

За визначенням М. Михайлова, музичний стиль – це «вираження особливостей музичного мислення як специфічної художньо-творчої форми мислення (на відміну від науково-творчої)» (Михайлов, 1990: 51). Музичне мислення пов'язане з музично-образними уявленнями, що засвоюються у результаті досвіду, інтонаційно-слухових вражень, повтореності музичного сприйняття. Ю. Тюлін також визначає музичний стиль із позиції музичного мислення, де категорія стилю – його відображення (Тюлін, 1974: 12); Л. Мазель вважає стиль активним чинником музично-творчого процесу, а музичне мислення – основою для формування музичного стилю (Мазель, 1979: 15). В обох випадках, незважаючи на певні розбіжності, як зазначає О. Коменда, «музичне мислення виконує стилеутворювальну функцію» (Коменда, 2009: 114).

Стиль розглядається в контексті процесу музичного мислення і В. Москаленком. Дослідник зауважує, що «музичний стиль є психологічно зумовленою специфічністю музичного мислення, яка виражається відповідною системною організацією ресурсів музичного мовлення у процесі створення, інтерпретування та виконання музичного твору» (Москаленко, 1998: 88).

Стиль у пристосуванні до проблеми мислення, зокрема й музичного, виявляє риси культури розумового процесу, феномену, що характеризує властивості мислення. Таким чином виникає поняття «стиль мислення», що, за інтерпретацією М. Меєрович і Л. Шрагіної, означає вияв культури мислення при пошуку розв'язку проблеми у будь-якій сфері життя та переважаючи для суб'єкта тенденцію до певної послідовності виконання розумових операцій (Меєрович, Шрагіна, 2016: 11). Отже, такого роду взаємозалежність понять та явищ розкриває сутність кореляції між процесами розумової діяльності, мислення й стилеутворення.

Нерідко стиль розглядається з позиції єдності. Поняття стилю в загальному значенні розкривається у Філософській енциклопедії, яка трактує цю категорію як «характерну фізіономічну єдність якого-небудь явища людського життя та діяльності, типову форму її зовнішнього вираження» (Философская энциклопедия, 1970: 135). Згідно з визначенням С. Скребкова, стиль – це «вищий вид художньої єдності <...>, який у вигляді найтонших зв'язків спорідненості <...> пронизує усі сторони творів» (Скребков, 1973: 10). На переконання науковця, спорідненість у музиці «виявляється в тематиці, музичній мові, формотворенні, <...> образних складах творів, творчих традиціях композитора, його ставленні до життя, слухачів, виконавців» (Там само).

Отже, стиль розуміється як універсальна категорія, яка може розглядатися, за словами М. Михайлова, як «особливого роду вираження закону єдності в різноманітності. Як різноманітність кожного окремого елемента стильової системи він поєднується з єдністю, спільністю певних рис системи, тобто її ознак» (Михайлов, 1981: 115). Дослідник слушно вказує: «Стиль у мистецтві, зокрема в музиці, є вираженням єдності, притаманної будь-якому розмаїттю художнього явища: від творів одного автора або низки авторів до сукупності творів, що відносяться до певного історичного періоду» (Михайлов, 1981: 104).

Існує багато спроб зрозуміти стиль з позиції єдності не тільки у мистецтвознавстві, але й у літературі, що відобразилося у працях науковців. Так, О. Соколов наводить низку синонімічних понять, які використовуються літературознавцями поряд із «єдністю». Серед них він особливо виділяє такі категорії як «цілісність», «цілісність», «спільність», «система». Однак, на його думку, для визначення сутності стилю не досить цих

понять. Тому О. Соколов стверджує: «У художньому творі єдність, спільність, системність виявляються у багатьох розрізах. Не тільки елементи стилю, але й компоненти іншого порядку, наприклад зміст і форма, елементи художньої структури, не кажучи вже про такі сторони художнього твору, як ідейно-емоційний зміст або образна система, вирізняються у справжньому мистецтві глибокою єдністю» (Соколов, 1968: 28).

Стиль – поняття досить сміне, воно характеризується багатьма тлумаченнями залежно від мети його використання та застосування при оцінці результатів досліджуваної галузі, епохи, напряму, творчості. В аналізі творчого процесу композитора стиль виступає як певна «історично складена стійка спільність образної системи, засобів і прийомів художньої виразності, зумовленої єдністю ідейного змісту» (Штейнпресс, 1966: 258).

Нерідко стиль пов'язують із манерою, методом. Так, у XVIII столітті у працях зарубіжних дослідників поняття стилю було досить розповсюджено, воно отримало багатозначність, а у деяких випадках, особливо щодо творчості композиторів, використовувалося як синонім манери. М. Михайлов розмежує поняття «методу» та «стилю», характеризуючи метод як «найбільш високий ступінь естетичного узагальнення – єдності, що пов'язує деяку сукупність художніх явищ» (Михайлов, 1981: 74). Автор праці «Стиль у музиці» зазначає, що «стиль виступає відносно методу як категорія вторинна, підпорядкована, пов'язана з ним не безпосередньо, а низкою проміжних категорій, насамперед так званим напрямом» (Михайлов, 1981: 74). Отже, можна вказати на загально визнану закономірність існування різних стилів в межах одного методу, що визначається як «полістилістика».

По-іншому розуміє співвідношення манери і стилю О. Соколов, який манерою називає «художню систему, яка не склалася у завершений стиль» і вважає можливим використання цього терміну в різних діапазонах: «певну манеру, що тісно чи іншою мірою наближається до стилю, ми знайдемо й у творі, й у творчості, й у напрямі» (Соколов, 1968: 51).

Стиль – досить багатозначне поняття, що пов'язано з характером таких явищ і багаторівневими аспектами розуміння цієї категорії. Вказаний термін використовується у різних наукових галузях і дисциплінах: мовознавство, літературознавство, мистецтвознавство, естетика. Одним із перших склалося філологічне розуміння стилю, яке О. Соколов визначає як «склад мови», «використання мови в поезії, в ораторській, художній, історичній прозі», «зображально-виражальні засоби мови, зокрема численні тропи та фігури», «різні типи і форми мови» (Соколов, 1968: 5).

У такому значенні термін використовувався ще у XVII – XVIII століттях, зокрема, одним із викладачів риторики Києво-Могилянської академії Феофан Прокопович надавав стилю значення гарної, правильної та виразної мови. Ще І. Вінкельман у своїй «Історії мистецтва древності» демонструє мистецтвознавче розуміння цього поняття, називаючи стилем художні особливості мистецтва, що історично змінюються (Вінкельман, 1933: 3–41). Тобто стиль сприймався як особливий напрям у мистецтві, що існує в різні епохи та є системою ідейних та художніх ознак.

Естетичне розуміння стилю знаходимо у Гете, у якого стиль – це вища міра мистецтва, яка знаходиться «на глибинній твердині пізнання, на самій сутності речей, оскільки нам дається його розпізнавати у видимих і відчутних образах» (Гете, 1980: 401). Гегель, неодноразово звертаючись до поняття стилю, зокрема в «Лекціях по естетиці», сприяє утвердженню стилю в мистецтвознавчому значенні, розкриває специфіку цього явища в архітектурі, літературі, філософії, окреслює основні етапи розвитку стилю («суворий», «ідеальний», «приємний») (Гегель, 1940: 173–177).

Особливості лінгвістичної стилістики знайшли відображення у низці праць її дослідників, де поряд із позиціями вузького характеру суджень деяких вчених, зокрема Ш. Баллі (Баллі, 1961: 33), виділяються й визначення більш широкого порядку. В. Виноградов пропонує таку дефініцію: «Стиль – суспільно усвідомлена та функціонально зумовлена, внутрішньо поєднана сукупність прийомів використання, відбору та поєднання засобів мовного спілкування у сфері тієї чи іншої загальнонародної, загальнонаціональної мови, що співвідноситься з іншими такими ж засобами вираження, які слугують для інших цілей, виконують інші функції у мовній суспільній практиці цього народу» (Виноградов, 1955: 73).

У літературі концепція стилю здебільшого пов'язана з художньою мовою або мовленням, із системою виражальних засобів словесного мистецтва. Характеристику стилю в літературі як історично складеної спільності образної системи, засобів і прийомів художньої виразності, зумовленої єдністю змісту, М. Михайлов вважає недосконалою, оскільки поняття образної системи, яке знаходиться в одному ряду із засобами виразності, більше пов'язано з формою, тому воно протиставляється змісту, а не вказує на належність до останнього (Михайлов, 1981: 63).

У музикознавстві стиль нерідко розглядається з позиції мови, мовлення. Так, М. Арановський бачить стиль як «єдність музичного мовлення». Дослідник вважає, що «у кожному стилі відбувалася типізація різних елементів музичної мови, що дозволяють впізнавати його на слух». Такі особливі структури він називає «стильовими стереотипами», «ідіомами», «музично-стильовими лексемами» (Арановський, 2012: 115, 124, 125). Отже, музична мова, по суті, утворюється з певних смислових знаків, прихованих смислів, що вказує на її спорідненість зі словесною мовою.

О. Козаренко у власному розумінні стильової категорії нерідко взаємозамінює або суміщає поняття стилю та мови. Орієнтуючись на «семіотичну систему», яка, на думку дослідника, лежить в основі музики, О. Козаренко застосовує поняття «мовленевий код», що означає певну семіотичну систему, яка виявляється у межах жанру, композиторської школи або історичного періоду (Козаренко, 2001: 13–14).

Оригінальне визначення стилю запропоноване В. Медушевським, в основі дослідження якого – категорія стилю, яка розглядається як явище семіотики: «Художній стиль – це семіотичний об'єкт, який виникає на

основі творів, поєднаних цілісністю світосприйняття, що став означуваним стилем, нерозривно пов'язаним із його означником – системою виражальних засобів» (Медушевский, 1979: 31–32).

Стиль можна розглядати і як естетичне явище, всі елементи якого підпорядковуються одному художньому закону, що є централізуючою та єднальною ланкою, надаючи цілісності стильовому об'єктові. О. Соколов бачить основну закономірність стилю в її художній або естетичній інтерпретації, вважаючи, що «зрозуміти стиль – насамперед означає зрозуміти виявлену в ньому художню закономірність або ж його художній смисл» (Соколов, 1968: 38).

На характері досліджень стильової категорії найбільш суттєво позначилося формулювання Б. Асаф'єва, засноване на інтонаційній теорії вченого. Його визначення стилю стає основою концепції однієї з основних праць у цій галузі – дослідження М. Михайлова «Стиль у музиці» (Михайлов, 1981); музичний стиль як «інтоноване світоспоглядання» характеризує В. Медушевський (Медушевский, 1984: 8). Н. Шахназарова розглядає стиль у нерозривному зв'язку з «інтонаційним словником», який, на її думку, є «одним із найважливіших його характеристик» (Шахназарова, 1966: 28). Отже, доводиться наявність певного «словника» не тільки одного музиканта-художника, але й на пряму, епохи, композиторської школи. Вигляд словника визначається «національною своєрідністю музичної культури» (Шахназарова, 1966: 30).

Інтонаційну ідею, яка утворює основу стилю, підтримує і О. Маркова, визначаючи її як «думку колективної свідомості, відображеної в образі». Інтонаційна ідея, на думку дослідниці, утворює «генкод стилю» та «зв'язує сфери сукупної людської діяльності та художньої творчості у власному сенсі, у змістовному плані зіставляється з типом світовідчуття суспільства та індивіда» (Маркова, 1990: 101). Саму сутність стилю О. Маркова бачить у процесуальності, розвитку та стадіальності, а інтонаційну ідею вважає «ядром» стадіального стилю.

У руслі інтонаційної тенденції дає характеристику музичного стилю й І. Ляшенко: «Музичний стиль – це відносно стійка спільність засобів інтонаційно-образного «моделювання», зумовлена творчим методом та об'єктивована в закономірностях музичної творчості й сприйняття того чи іншого композитора (індивідуальний стиль), тієї або іншої епохи (історичний стиль), того або іншого народу (національний стиль)» (Ляшенко, 1991: 23). Вчений зазначає про важливість музичного інтонування в еволюції національного стилю, оскільки воно є «результатом перетворення звукообразного мислення на чуттєву реальність і причиною переходу буденно-звукового, позамузичного (навіть якщо це будуть певним чином організовані, але розрізнені елементи музичної мови) у сферу художньо-музичного». Музичну інтонацію він вважає «живим нервом музичної образності», основою змісту та форми (Ляшенко, 1991: 23–24). Багаторівневе розуміння стилю властиве Є. Назайкинському, який доводить важливість його співвідношення з «головною для музичного мистецтва категорією інтонації як форми виявлення внутрішнього, особистісного, індивідуального» (Назайкинський, 2003: 66).

Стиль – один зі складників музичного мистецтва, тому нерідко сприймається не самостійно, а в складі з іншими категоріями. Такого роду змішування виявляється на рівнях стилю і жанру, стилю і змісту, стилю і форми, стилю і фактури. Найчастіше у музикознавстві вказується на кореляцію стилю та жанру, що вплинуло на виникнення таких визначень як «оперний», «симфонічний» стиль тощо. Єдності згаданих вище категорій присвячена праця Є. Назайкинського (Назайкинський, 2003), який активно застосовує поняття «жанрового музичного стилю», сформованого у дослідженнях А. Сохора (Сохор, 1968; Сохор, 1971).

Діалектична єдність стилю і форми акцентується у працях Н. Горюхіної, де музичний стиль знаходиться у певній взаємодії з формою, тобто його структурою. Кореляція цих категорій, як вказує дослідниця, пов'язана з характером взаємодії тематизму та структури, логіки та конструкції побудов. Н. Горюхіна вказує, що музична форма відображає динаміку музичного змісту, тому музичний стиль – це «система стійких ознак музичних явищ» (Горюхіна, 1974: 56). Така позиція у сучасних музикознавчих дослідженнях стильової категорії іноді піддається критиці. Зокрема, О. Коменда вважає погляд Н. Горюхіної досить оригінальним, проте не досить переконливим (Коменда, 2009: 114).

Розповсюджене і співвідношення поняття «стилю з фактурою», що виражається у застосуванні таких визначень, як «поліфонічний стиль», «гомофонний стиль». До цих позицій можна долучити й позначення історичних епох у розвитку поліфонії – «строгий стиль» і «вільний стиль». Проте останнім часом заперечується цей підхід у застосуванні такого синонімізму. Таке використання терміну, згідно з М. Михайловим, неправомірне, що призводить до зловживання цією категорією. Він пропонує в такому разі замінювати слово «стиль», яке має епохальне значення, словом «склад» (Михайлов, 1981: 103). Однак, маючи тісний зв'язок із різними музичними категоріями, стиль характеризується особливими функціями, які надають йому право бути важливою ланкою у складній системі зв'язків.

Висновки. Категорія музичного стилю сформувалася на основі еволюції мистецтвознавчих поглядів різних періодів історії музики. Проте лише останнім часом вона вийшла на новий інтегративний рівень розуміння стилю, сформований міждисциплінарним характером сприйняття й тлумачення. Позиції естетики, психології, літературознавства розкривають нові тенденції у вивченні цієї категорії, дають поштовх до більш повних визначень і характеристик стилю в музикознавстві.

Список використаних джерел:

1. Арановский М. Музыка, мышление, жизнь. Статьи, интервью, воспоминания / ред.-сост. Н.А. Рыжкова. Москва : Государственный институт искусствознания, 2012. 440 с.
2. Балли Ш. Французская стилистика. Москва : Издательство иностранной литературы, 1961. 394 с.
3. Винкельман И.И. История искусства древности. Москва : ОГИЗ ИЗОГИЗ, 1933. 429 с.

4. Виноградов В.В. Итоги обсуждения вопросов стилистики. *Вопросы языкознания*. Москва : Изд-во Академии наук СССР, 1955. № 1. С. 60–87.
5. Гегель Г. Сочинения. Том XIII: Лекции по эстетике. Книга вторая / Перевод Б.Г. Столпнера. Москва : Государственное социально-экономическое издательство «Полиграфкнига», 1940. 363 с.
6. Гете И. Собрание сочинений в десяти томах. Том 10. Москва : Художественная литература. 1980. 514 с.
7. Горюхина Н.А. Музыкальная форма и стиль : диссертация доктора искусствоведения: 17.00.02. Киев, 1974. 346 с.
8. Козаренко О.В. Українська національна музична мова: генеза та сучасні тенденції розвитку : автореф. дис. доктора мистецтвознавства / Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського. Київ, 2001. 36 с.
9. Коменда О. Музикознавчі інтерпретації поняття стилю. *Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії* : 36. наук. пр. Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2009. Вип. 9. С. 113–118.
10. Ляшенко І. Національне та інтернаціональне в музиці. Київ : Наукова думка, 1991. 269 с. АН Української РСР, Ін-т мист-ва, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського.
11. Мазель Л. Строеие музыкальных произведений : учебное пособие / 2 изд., доп. и перераб. Москва : Музыка, 1979. 536 с.
12. Маркова Е.Н. Интонационность музыкального искусства: научное обоснование и проблемы педагогики. Киев : Музична Україна, 1990. 183 с.
13. Медушевский В. К проблеме сущности, эволюции и типологии музыкальных стилей. *Музыкальный Современник*. Москва : Советский композитор, 1984. Вып. 5. С. 5–17.
14. Медушевский В.В. Музыкальный стиль как семиотический объект. *Советская музыка*, 1979. № 3. С. 30–39.
15. Меерович М.И., Шрагина Л.И. Технология творческого мышления. Москва : Альпина Паблишер, 2016. 2-е изд. испр. и доп. 506 с.
16. Михайлов М.К. Этюды о стиле в музыке : статьи и фрагменты. Ленинград : Музыка, 1990. 288 с.
17. Михайлов М. Стиль в музыке. Ленинград : Музыка, 1981. 264 с.
18. Москаленко В.Г. Творчий аспект музичного стилю. *Київське музикознавство*. Київ, 1998. Вип. 1. С. 87–93.
19. Музыкальная форма : учебник для муз. училищ. Общ. ред. проф. Ю.Н. Тюлина. Москва : Музыка, 1974. 359 с.
20. Назайкинский Е.В. Стиль и жанр в музыке : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2003. 248 с.
21. Скребков С. Художественные принципы музыкальных стилей. Москва : Музыка, 1973. 466 с.
22. Соколов А.Н. Теория стиля. Москва : Искусство, 1968. 223 с.
23. Сохор А. Теория музыкальных жанров: Задачи и перспективы. *Теоретические проблемы музыкальных жанров и форм*. Москва : Музыка, 1971. С. 292–309.
24. Сохор А. Эстетическая природа жанра в музыке. Москва : Музыка, 1968. 105 с.
25. Философская энциклопедия / Гл. ред. Ф.В. Константинов. Москва : Сов. энц. Т. 5: Сигнальные системы. Яшты. 1970. 740 с.
26. Шахназарова Н. Интонационный «словарь» и проблема народности. Москва : Музыка, 1966. 76 с.
27. Штейнпресс Б.С., Ямпольский И.М. Энциклопедический музыкальный словарь. Москва : Советская энциклопедия, 1966. 632 с.

References:

1. Aranovskii M. (2012). Muzyka, myshlenie, zhizn. Stati, intervii, vospominaniia [Music, Thinking, Life. Articles, Interviews, Memoirs]. N.A. Ryzhkova (Ed.). Moscow : Gosudarstvennyi institut iskusstvovznaniia [in Russian].
2. Balli Sh. (1961). Frantcuzskaia stilistika [French Style]. Moscow : Izdatelstvo inostrannoi literatury [in Russian].
3. Vinkelman I.I. (1933). Istoriia iskusstva drevnosti [The History of Art of Antiquity]. Moscow : OGIZ IZOGIZ [in Russian].
4. Vinogradov V.V. (1955). Itogi obsuzhdeniia voprosov stilistiki [Results of the Discussion of Stylistic Issues]. *Voprosy iazykoznanii*, 1 (p. 60–87). Moscow : Izdatelstvo Akademii nauk SSSR [in Russian].
5. Gegel G. (1940). Sochineniia. Tom XIII: Lektcii po estetike. Kniga vtoraiia [Essays. Volume XIII: Lectures on Aesthetics. Book two] (B.G. Stolpner, Trans). Moscow : Gosudarstvennoe sotcialno-ekonomicheskoe izdatelstvo “Poligrafkniaga” [in Russian].
6. Gete I. (1980). Sbranie sochinenii v desiati tomakh [Collected Works in Ten Volumes]. Volume 10. Moscow : Khudozhestvennaia literatura [in Russian].
7. Goriukhina N.A. (1974). Muzykalnaia forma i stil [Musical Form and Style]. Doctor’s thesis. Kyiv [in Ukrainian].
8. Kozarenko O.V. (2001). Ukrainka natsionalna muzychna mova: geneza ta suchasni tendentsii rozvytku [Ukrainian National Music Language: Genesis and Contemporary Development Trends]. Extended abstract of doctor’s thesis. Kyiv : Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [in Ukrainian].
9. Komenda O. (2009). Muzykoznavchi interpretatsii poniattia styliu [Musical Interpretation of the Concept of Style]. *Ukrainske mystetstvoznnavstvo: materialy, doslidzhennia, retsenzii*: Collection of scientific works. (Vol. 9), (p. 113–118). Kyiv : IMFE im. M.T. Rylskoho NAN Ukrainy [in Ukrainian].
10. Liashenko I. (1991). Natsionalne ta internatsionalne v muzytsi [National and International in Music]. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
11. Mazel L. (1979). Stroenie muzykalnykh proizvedenii : uchebnoe posobie [The Structure of Musical Works]. Moscow : Muzyka [in Russian].
12. Markova E.N. (1990). Intonatcionnost muzykalnogo iskusstva : nauchnoe obosnovanie i problemy pedagogiki [The Intonation of Musical Art: a Scientific Rationale and Problems of Pedagogy]. Kyiv : Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
13. Medushevskii V. (1984). K probleme sushchnosti, evoliucii i tipologii muzykalnykh stilei [To the Problem of the Essence, Evolution and Typology of Musical Styles]. *Muzykalnyi Sovremennik*. (Vol. 5), (p. 5–17). Moscow : Sovetskii kompozitor [in Russian].

14. Medushevskii V.V. (1979). Muzykalnyi stil kak semioticheskii obekt [Musical Style as a Semiotic Object]. *Sovetskaia muzyka*, 3, (p. 30–39) [in Russian].
15. Meerovich M.I., Shragina L.I. (2016). Tekhnologiiia tvorcheskogo myshleniia [Technology of Creative Thinking]. Moscow : Alpina Publisher [in Russian].
16. Mikhailov M.K. (1990). Etiudy o stile v muzyke: stati i fragmenty [Essays on Style in Music: Articles and Excerpts]. Leningrad : Muzyka [in Russian].
17. Mikhailov M. (1981). Stil v muzyke [Style in Music]. Leningrad : Muzyka [in Russian].
18. Moskalenko V.G. (1998). Tvorchyi aspekt muzychnoho styliu [Creative Aspect of Musical Style]. *Kyivske muzykoznavstvo*. (Vol. 1), (p. 87–93). Kyiv [in Ukrainian].
19. Tiulin Iu.N. (Ed.). (1974). Muzykalnaia forma [Musical Form]. Moscow : Muzyka [in Russian].
20. Nazaikinskii E.V. (2003). Stil i zhanr v muzyke [Style and Genre in Music]. Moscow : Gumanitarnyi izdatelskii tcentr VLADOS [in Russian].
21. Skrebkov S. (1973). Khudozhestvennye printcipy muzykalnykh stilei [Artistic Principles of Musical Styles]. Moscow : Muzyka [in Russian].
22. Sokolov A.N. (1968). Teoriia stilia [Theory of Style]. Moscow : Iskusstvo [in Russian].
23. Sokhor A. (1971). Teoriia muzykalnykh zhanrov: Zadachi i perspektivy [Theory of Musical Genres: Tasks and Prospects]. *Teoreticheskie problemy muzykalnykh zhanrov i form*. (p. 292–309). Moscow : Muzyka [in Russian].
24. Sokhor A. (1968). Esteticheskaia priroda zhanra v muzyke [The Aesthetic Nature of the Genre in Music]. Moscow : Muzyka [in Russian].
25. Konstantinov F.V. (Ed.). (1970). Filosofskaia entciklopediia [Philosophical Encyclopedia]. (Vol. 5). Moscow : Sovetskaia entciklopediia [in Russian].
26. Shakhnazarova N. (1966). Intonatsionnyi “slovar” i problema narodnosti [Intonational “Dictionary” and the Problem of Nationality]. Moscow : Muzyka [in Russian].
27. Shteinpress B.S, Iampolskii I.M. (1966). Entciklopedicheskii muzykalnyi slovar [Encyclopedic Musical Dictionary]. Moscow : Sovetskaia entciklopediia [in Russian].